

आ.व.२०७३०७३ को लागि संशोधन र आ.व.२०७३०७४ को

वार्षिक नीति, कार्यक्रम

बृहत्तर हेटौडा (Greater Hetauda) को अवधारणा बमोजिम साविक हेटौडा तथा विस्तारित क्षेत्रको दीर्घकालिन विकासको संभावनालाई समेटेर तर्जुमा गरिएको बृहत्तर हेटौडाको दीर्घकालीन योजना (Perspective plan) बमोजिम सुरक्षित शहरी विकासका लागि नगरपालिकाले अवलम्बन गर्दै आइरहेको निम्न बमोजिमको शहरी पूर्वाधार तथा भौतिक संरचना विकास नीतिमा यस वर्ष गएको भहाभूकम्प र यस पछिका दिनमा नेपाल सरकारबाट जारी भएका शहरी विकास तथा सुरक्षित आवाससंग सम्बन्धित विभिन्न नीतिगत निर्णय समेतको आधारमा देहाय बमोजिमका नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्ताव गरिएको छः

१. साविक हेटौडा तथा विस्तारित क्षेत्रको दीर्घकालिन विकासको संभावनाई समेटेर तर्जुमा गरिएको तत्कालिन हेटौडा नगरपालिकाको आवधिक योजना (२०६९/०७० देखि २०७३/०७४) मा मध्यावधि समीक्षा गरी विस्तारित क्षेत्रको भूसूचना प्रणाली अनुसारको नक्सांकन सहित वालमैत्री, वातावरणमैत्री, अपाङ्गमैत्री, जेष्ठनागरिकमैत्री, अल्पसंख्यक यौनिक विशेषता भएका समुदायमैत्री, पूर्णसाक्षर एवं पूर्ण साक्षर र पूर्ण सरसफाइयुक्त, विकृति बिसंगति र दुर्व्यशनमुक्त, सडक मानवमुक्त, वालश्रममुक्त, सबैखाले सामाजिक विभेदमुक्त, सामाजिक न्यायसंग सन्तुलित, आर्थिक, सामाजिक एवं भौतिक विकासका माध्यमबाट उत्कृष्ट आवासीय एवं मानवीयताको शहर अवधारणा अनुरूपको भावना समेटिने गरी चालु आ.व.भित्र नै हालको आवधिक योजनालाई अद्यावधि गरिनेछ।
२. साविक हेटौडा तथा विस्तारित क्षेत्रमा रहेको वनजंगल, नदीखहरे क्षेत्र वाहेकका जमिन मध्ये कृषियोग्य र उत्पादकत्व बढि भएका क्षेत्रहरू पहिचान गरी खाद्य उत्पादन क्षेत्र, नगदेवाली क्षेत्र, उद्योग क्षेत्र र आवासीय क्षेत्रको रूपमा जमिनको उच्चतम उपयोगका लागि शहरी सुविधा सहित नियन्त्रित र नियोजित वस्ती विकास गर्ने उद्देश्य अनुरूप आवश्यक रणनीतिक सडक, शहरी सडक र अन्य सडक संजालको विकास, केन्द्रिय तथा क्षेत्रीय टर्मिनल, सवारी तथा यातायात व्यवस्थापन गर्न तर्जुमा गरिएको बृहत्तर हेटौडाको भूउपयोग योजना (Land Use Plan), नगर यातायात गूरुयोजना (Municipal Transport Master Plan MTMP) मा हालै विस्तार भएको वसामाडी क्षेत्रलाई समेत समेतलाई समेटेर पूर्णता दिइनेछ।
३. विस्तारित हेटौडाको सन्दर्भलाई समेत समेटेर अद्यावधिकको चरणमा रहेको साविक हेटौडा नगरपालिकाको भवन तथा योजना मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका २०५९ लाई गत वैसाखमा गएको महाभुकम्प पश्चात सुरक्षित आवास सहितको व्यवस्थित शहरीकरणका लागि नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको **वस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मापदण्ड २०७२** अनुसार अद्यावधि गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
४. बर्तमान उर्जा संकटलाई ध्यानमा राखेर नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको उपमहानगरपालका क्षेत्रभित्र निर्माण हुने वा निर्माण अनुमति लिइसकेका तर निर्माण सम्पन्न प्रतिवेदन लिइ नसकेका आवासीय संरचनाहरू सबै प्रकारको सरकारी भवन, सबै प्रकारका व्यापारिक भवन, सबै प्रकारको संस्थागत भवन (विद्यालय, उच्च विद्यालय, अस्पताल, सरकारी तथा निजी पब्लिक लि.) सबै प्रकारको सार्वजनिक संस्थान, १क⁺ भन्दा बढि जग्गामा बन्ने २५ सय वर्गफिट भन्दा बढि क्षेत्रफलका भवनहरूमा कूल उर्जा खपतको २५ प्रतिशत वा १५ सय वाट पिक मध्ये जुन बढि हुन्छ सोही क्षमताको सौर्य उर्जा प्रणाली जडानको डिजाइन नक्सापास गर्दा नै अनिवार्य रूपमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई चालु आ.व.देखि नै कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
५. नगरक्षेत्रमा नगरपालिकाको इजाजत बिना जग्गा विकास अर्थात् प्लटिङ्ग गर्ने, भवन संरचना निर्माण गर्ने, स्थायी संरचनालाई अस्थायी भनी नगरपालिकाबाट पानी, बिजुली, सरसफाई सेवा लगायतका सेवा सुविधा दुरुपयोगलाई निरुत्साहित गरी नगरपालिकाबाट निर्माण इजाजत लिइ मात्र संरचना निर्माण गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्न अव उप्रान्त उपरोक्त सेवाहरूलाई भवन इजाजत प्रणालीसंग आवद्ध गर्ने र भवन इजाजत

नलिई निर्माण गरिएका भवनहरूमा नगरपालिकाले सेवा सुविधा रोक्का राख्ने तर्फ चालु आ.व.देखि नै गृहकार्यको थालनी गरिनेछ ।

६. विस्तारित क्षेत्रमा निर्माण हुने वा नगरपालिका घोषणा हुनु पूर्व नै निर्माण भइसकेको भौतिक संरचनाहरूलाई नियमित प्रक्रियालाई प्रोत्साहित गर्ने प्रयोजनका लागि भवन इजाजत शुल्कमा सकारात्मक विभेदको नीति अन्तर्गत दिइएको छुट सम्बन्धी व्यवस्थालाई चालु आ.व.सम्मका लागि निरन्तरता दिइनेछ ।
७. नगर क्षेत्रभित्र निर्माण हुने भौतिक संरचनाका लागि निर्माण इजाजत वापत संकलित राजश्वको निश्चित हिस्सा त्यस्ता भौतिक संरचनाहरूको जोखिम व्यवस्थापनका लागि संरचना विमा गर्ने कायलाई प्रवर्द्धन गर्न लाग्ने प्रिमियममा निश्चित प्रतिशत रकम अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा लाभ लागतको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
८. विस्तारित वडा क्षेत्रमा संभावनाको आधारमा नगर विकास कोष लगायतका लगानी संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा एकिकृत जग्गा विकास कार्यक्रम (Land Pooling Scheme) प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
९. शहरी आधारभूत पूर्वाधार संरचना निर्माणमा वडास्तरका आधारभूत सुविधा सुधार तथा विस्तारका लागि विशेष प्राथमिकता दिइनेछ । ठूला आयोजनाहरूको हकमा साविकका वडा र विस्तारित वडाहरूमा समानुपातिक हिसावमा प्राथमिकतामा राखिनेछ । यस अन्तर्गत जगेडाकोष मार्फत आगामी आ.व.मा साविकका गा.वि.स.क्षेत्रहरूमा एक एक वटा ५० लाख सम्म लागतका ठूला आयोजना संचालनमा ल्याइनेछ, भने करीव १० लाख वरावरको सडक सुधार तथा स्तरवृद्धिका कार्यक्रमहरूलाई आगामी आ.व.मा पनि निरन्तरता दिइनेछ ।
१०. नगरपालिकाले अवलम्बन गर्दै आएको लागत सहभागिता नीति (Cost Sharing Policy) लाई विस्तारित हेटौडाको परिप्रेक्षमा समतामूलक विकासका लागि शहरी क्षेत्र, अर्धशहरी क्षेत्र, ग्रामिण प्रकृतिका क्षेत्र र विस्तारित वडाको वर्ग अनुसार पूर्वाधार विकाससंग सम्बन्धित क्षेत्रगत परियोजनाका लागि फरक फरक लागत सहभागिता अनुपात रहने गरी कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ, भने अति पिछडिएको रूपमा रहेको वडा नं.२६ र २७ को हकमा सर्वदलीय छलफल समेतको आधारमा विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
११. नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको र भोगाधिकारमा रहेको टि.सी.एन.क्षेत्रको करीव १८ विगाह जग्गामा सरकारी र निजी लगानी समेत प्रवर्द्धन हुने गरी दूरगामी महत्वका ठूला शहरी पूर्वाधारहरू जस्तै केन्द्रिय वस टर्मिनल, व्यापारिक भवन, अत्याधुनिक सुविधासम्पन्न अस्पताल र टावर सहितको खुल्ला पार्क जस्ता एकिकृत गूरुयोजना (Integrated Master Plan) तर्जुमा कार्य आगामी आ.व.भित्र सम्पन्न गर्ने गरी कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ ।
१२. उपमहानगरपालिका क्षेत्रको चक्रपथ निर्माणको लागि विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन चालु आ.व.भित्र नै सुरु गरिनेछ । चक्रपथमा पर्ने राप्तीखोला, कुखुरेनी खोला तथा अन्य नदीनालाहरूमा पक्किपुल तथा कल्भर्टहरू निर्माण गर्नको लागि केन्द्रिय निकायमा अनुरोध गरिनेछ ।
१३. वृहत्तर हेटौडाको अवधारणा अनुसार यस उपमहानगरपालिका क्षेत्रमा ठूला कार्यक्रम तथा समारोहहरू आयोजनास्थलको रूपमा कार्यान्वयनमा आएको शहिद वासुदेव सभागृहको अधुरो निर्माण कार्य प्राथमिकतका साथ पूरा गर्न नेपाल सरकारबाट बहुवर्षीय लगानी प्रवर्द्धनका लागि जोडदार पहल गरिनेछ । सो हुन नसकेको अवस्थामा आगामी आ.व.मा सार्वजनिक निजी साभेदारी अवधारणा अनुसार निजी क्षेत्रको साभेदारी वा अन्य वैकल्पिक विधिबाट स्थानीय श्रोत परिचालन गरी उक्त सभागृहको अधुरो निर्माण कार्यलाई पूर्णता दिइनेछ ।
१४. नगरक्षेत्रभित्रका सडक संजाल एवं सार्वजनिक स्थलहरूमा विद्युत सेवाको विस्तार एवं मर्मत कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन प्राविधिक जनशक्ति कार्यालयबाट नै उपलब्ध गराउने गरी स्थानीय टोल विकास संस्था, क्लव लगायत समुदायहरूको समेतको लागत सहभागितामा चालु आ.व.भित्र तथ्यांक संकलन लगायत आवश्यक गृहकार्य गरी आगामी आ.व.देखि केही वडाहरूमा परिक्षणको रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१५. स्वच्छ तथा स्वस्थ माछामासु तथा तरकारी तथा फलफूलको सुलभ व्यवस्थापनका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु एवं सम्बन्धित क्षेत्रका व्यवसायीहरुसंगको सहकार्यमा उपयुक्त स्थानमा खुल्ला बजार, पशुवधशाला तथा तरकारी तथा फलफूलको थोक बिक्री केन्द्र (Wholesale Vegetable and Fruit Market) स्थापनाका लागि नेपाल सरकार कृषि विकास कार्यालय मार्फत कार्यक्रम अगाडि वढाउन पहल गरिनेछ ।

आदरणीय महानुभावहरु,

बृहत्तर हेटौँडा (Greater Hetauda) को अवधारणा अनुसार आर्थिक सामाजिक विकासका लागि आवश्यक श्रोत परिचालन गर्न नगरस्तरीय राजश्व परामर्श समिति तथा राजश्व प्रक्षेपण सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन, मकवानपुर उद्योग वाणिज्य संघ, उद्योग संघ हेटौँडा, नगरमा क्रियाशील राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, एकिकृत योजना तर्जुमा समिति लगायतका अन्य सरोकारवाला व्यक्ति, संघसंस्थाहरुबाट प्राप्त सुझाव, भुकम्प तथा सिमाक्षेत्रमा लामो समयदेखि भएको अवरोधका कारण उद्योग, व्यवसाय क्षेत्रमा पर्न गएको नकारात्मक प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी आ.व.२०७३।०७४ का लागि आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व परिचालन नीति तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्दा चालु आ.व.का लागि स्विकृत नीति तथा कार्यक्रमलाई नै यथावत रुपमा निरन्तरता दिने प्रस्ताव गरेको छु :

१. करको दर भन्दा दायरा वृद्धि गर्ने नेपाल सरकारको घोषित नीति अनुसार नगरपालिकाको राजश्वका थप क्षेत्रहरुको पहिचान गर्दै संकलन तथा व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रसंगको सहकार्य, राजश्व सम्बन्धी सूचना तथा तथ्यांकको बैज्ञानिक अभिलेखिकरण र एकिकृत नगर सूचना प्रणालीको विकास गरी उपलब्ध श्रोतहरुको अधिकतम परिचालन गर्न विशेष अभियानहरु संचालन गरिनेछ ।
२. एकीकृत सम्पत्तीकर तथा अन्य कर राजश्वलाई व्यवस्थित एवं प्रभावकारी बनाउन करदाताहरुको तथ्यांक अद्यावधिक गर्न मालपोत तथा नापी कार्यालय जस्ता निकायहरुसंग अष्टिकल फाइवर वा अन्य कुनै डिजिटल प्रविधिको प्रयोग गर्न सहकार्य एवं समन्वयात्मक प्रयास गरिनेछ भने समुदायस्तरमा करदाता तथ्यांक अद्यावधिक गर्न टोल विकास संस्थाहरुलाई पनि समानान्तर रुपमा परिचालन गरिनेछ । अद्यावधिक भैसकेका करदाताहरुको तथ्यांकको आधारमा करदाता परिचयपत्र एवं अग्रिम कर विजक जारी गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
३. व्यवसाय करको हालको संकलन अवस्थामा सुधार गर्न नगरक्षेत्रमा संचालनमा रहेका व्यवसायहरुको तथ्यांक अद्यावधिक गरिनेछ । नगरक्षेत्रमा कार्यरत सहकारी संस्थाहरु, विमा कम्पनीहरु, निजी विद्यालयहरु, चिकित्सक, कानून व्यवसायी, इन्जिनियरिङ्ग परामर्शदाता, वैदेशिक रोजगारी तथा अध्ययन परामर्शदाता लगायतका व्यवसायलाई पनि करको दायरामा ल्याउने विशेष कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । यसै गरी फरक फरक व्यवसायका लागि फरक फरक प्रमाणपत्र जारी हुँदै आएकोमा आगामी आ.व.देखि एउटै व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्रमा कारोवार थप गर्दा वढिकर लाग्ने व्यवसायलाई मुख्य व्यवसाय मानी एउटा सम्म व्यवसाय थप गर्दा सो वापत लाग्ने करमा ५० प्रतिशत र सो भन्दा वढि व्यवसाय थप गर्दा ३० प्रतिशत मात्र व्यवसायकर संकलन गरी एकिकृत प्रमाणपत्र जारी गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४. बहालकरको हकमा हाल केन्द्रिय सरकार र स्थानीय निकायबाट दोहोरो रुपमा संकलन भइरहेकोमा एकद्वार प्रणालीबाट संकलनका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्न सम्बन्धित मन्त्रालय समक्ष अनुरोध गर्ने, सो नभए सम्मका लागि साविक बमोजिम कर संकलन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
५. सवारीकरको हकमा लाभ र लागत समेत अध्ययन गरी पारदर्शिता कायम गर्ने गरी व्यवस्थापकीय सुधार गरिनेछ भने वार्षिक सवारी दर्तालाई अभियानको रुपमा संचालन गरिनेछ ।
६. मनोरञ्जन करको हकमा सिनेमा हलमा मात्र यो कर लागिरहेकोमा आगामी आ.व.देखि केवल नेटवर्क, मेला तथा महोत्सव जस्ता मनोरञ्जनात्मक गतिविधिहरुलाई पनि मनोरञ्जनकरको दायरामा ल्याइनेछ ।

७. नगरपालिकाको स्वामित्वमा रहेको पसल तथा संरचनाहरूको भाडा तथा बहाल व्यवस्थापनका लागि मकवानपुर उद्योग वाणिज्य संघसंगको संस्थागत साभेदारीलाई थप वैज्ञानिक बनाउन व्यवस्थापकीय सुधार गरिनेछ ।
८. सौर्य उर्जामा आधारित सडकवत्ती सेवा प्रवर्द्धन गर्न सोलार पोलमा निजी क्षेत्रको सहकार्य व्यवसायिक विज्ञापन प्रवर्द्धन गरिनेछ, भने यसबाट परिचालन हुने राजश्व सडकवत्ति सेवाको नियमित मर्मत सम्भार तथा थप क्षेत्रमा सेवा विस्तार गर्ने काममा परिचालन गरिनेछ ।
९. राजश्व परिचालन सम्बन्धी साभेदारी परियोजना अन्तर्गत साभेदार संस्थाहरूलाई उपलब्ध गराइने व्यवस्थापन अनुदानको अधिकतम हिस्सा सम्बन्धित क्षेत्रका व्यवसायीहरूको व्यवसायिक हित रक्षा तथा अन्य सामाजिक उत्तरदायित्वका क्षेत्रका परियोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी खर्च गर्ने गरी नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
१०. उपमहानगरपालिकाको हालको लेखा प्रणालीमा परिमार्जन गरी प्रोदभावी लेखा प्रणाली (Accrual Accounting System, AAS) सम्बन्धी आधारभूत प्रावधानहरू चरणगत रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

आदरणीय महानुभावहरू,

बृहत्तर हेटौडा (Greater Hetauda) को अवधारणा तथा दिगो विकासको मर्म अनुरूप भौतिक विकाससंगै सामाजिक विकास र लक्षित समुदायको स्वामित्व तथा सहभागिता प्रवर्द्धनका लागि साविक हेटौडा तथा विस्तारित क्षेत्रको दीर्घकालीन योजना (Perspective plan) अनुसार आर्थिक तथा सामाजिक विकासका लागि निम्न अनुसारको सामाजिक विकास नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्ताव गरिएको छ:

सामुदायिक विकास तर्फ :

१. समुदाय परिचालन तथा विकासका लागि उपमहानगरपालिका क्षेत्रभित्र गठित वडा नागरिक मञ्च, टोल विकास संस्था, आमा समुह, महिला स्वयं सेविका, बाल संरक्षण समिति, बाल क्लव, किसोरी समुह, जेष्ठ नागरिक जस्ता संजालहरूलाई क्रियाशील गराउदै त्यस्ता संजालहरूको संस्थागत विकास एवं सशक्तिकरण गर्दै विस्तारित क्षेत्रमा पनि टोल विकास संस्था जस्ता सामाजिक संजालहरू निर्माण गर्ने कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२. हेटौडा उपमहानगरपालिकालाई मानवताको शहर (City of Humanity) को अवधारणा अनुसार सडक मानव रहित नगर निर्माणका लागि यस क्षेत्रमा क्रियाशील संस्थाहरूसंगको सहकार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ । यसका लागि यस क्षेत्रमा क्रियाशील संस्थाहरूको संस्थागत क्षमता विकास तथा अन्य भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि आवश्यक श्रोत जुटाउन एक मानवीयता कोष स्थापना गर्ने तर्फ गृहकार्यको थालनी गरिनेछ, भने चालु आ.व.भित्र यस अवधारणालाई मूर्त रूप दिन यससंग सरोकारवाला निकायहरूसंगको छलफल तथा अन्तरक्रियालाई आधारभूत तहसम्म विस्तार गरिनेछ ।
३. बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८ र कार्यान्वयन रणनीति २०६८ अनुरूप यस उपमहानगरपालिकाको समग्र बालबालिकाको वस्तुगत अवस्था भल्कने बाल पार्श्वचित्र Child Profile निर्माण गर्ने कार्य प्रारम्भ भएकोमा चालु आ.व.भित्र नै सम्पन्न गरिनेछ र पार्श्वचित्रले देखाएको बालबालिकाको कमजोर क्षेत्रतर्फ लगानी केन्द्रित गर्दै अन्य निकायसंग सहकार्य र समन्वयबाट बालमैत्री नगर निर्माण तर्फ अग्रसर हुने प्रयत्नलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
४. बालमैत्री, वातावरणमैत्री, लैंगिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री लगायत मानवीय शहरका लागि हुनु पर्ने न्यूनतम विशेषता तथा सूचक हासिल गर्ने किसिमबाट केही वडा र टोल छनौट गरी नमुना कार्यक्रम चालु आ.व.बाटै सुरुवात गरिनेछ ।

५. **हाम्रो हेटौडा सफा हेटौडा** प्रवर्द्धनका अन्तर्गत वडा नागरिक मंच र टोल विकास संस्थाको अगुवाईमा वातावरणमैत्री टोल निर्माणका लागि हाम्रो टोल सफा टोल अभियान संचालनमा ल्याइनेछ । यसका लागि प्रत्येक टोल विकास संस्थाले महिनामा एक पटक आफ्नो टोल सरसफाई अभियान संचालन गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
६. नगरक्षेत्रमा क्रियाशील गैससहरुले नगरक्षेत्रमा कुनै पनि परियोजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन गर्दा नेपाल सरकारको घोषित नीति अनुसार उपमहानगरपालिकाको समन्वयमा मात्र संचालन गर्न पाउने व्यवस्था गरिनेछ भने अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट आयोजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा समान प्रकृतिका कम गर्ने सरोकारवालाहरु वीच संयुक्त कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

वातावरण, स्वास्थ्य र सरसफाई तर्फ :

१. **हाम्रो हेटौडा सफा हेटौडा** प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत सून्य फोहर अवस्था निर्माणका लागि परिक्षणको रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याएको रंग तथा वारमा आधारित फोहोरजन्य पदार्थहरुको श्रोतमा वर्गीकरण तथा संकलनका लागि हरियो, निलो र रातो अभियानलाई २,३,४, ६, १०,११, १४, १७ र २९ वडामा थप प्रभावकारी एवं विस्तार गरी फोहरको मात्रा घटाउने, जैविक तथा अजैविक फोहरजन्य पदार्थको पुन प्रयोग र पुनः प्रशोधन विधि (3R Approach) लाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
२. **हाम्रो हेटौडा सफा हेटौडा** प्रवर्द्धनका अन्तर्गत नगरपालिका र निजी सेवा प्रदायक संस्थ ग्रिन एण्ड क्लिन सिटी सर्भिसेज प्रा.लि.हेटौडासंगको सहकार्यमा संकलित फोहरलाई दोश्रो चरणमा पुनःप्रयोग एवं पुनःचक्रणयोग्य पदार्थहरुको वर्गिकरण, जैविक फोहरबाट कम्पोष्ट मल उत्पादन, अजैविक फोहरलाई औद्योगिक कच्चा पदार्थको रुपमा प्रयोगका साथै नियन्त्रित अन्तिम विसर्जन केन्द्रको संचालन सहितको एकिकृत फोहर व्यवस्थापन प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।
३. सभा समारोह, गोष्ठी, व्यापार व्यवसाय प्रवर्द्धनमा प्लाष्टिक व्यानरको प्रयोग अत्यधिक हुन थालेको र यसको वातावरणमैत्री व्यवस्थापन हुन नसकेको अवस्थामा वातावरणमा पर्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव समेतलाई ध्यानमा राखी चालु आ.व.मा व्यानर टु व्याग कार्यक्रम संचालन गरिनेछ भने प्रयोगविहिन बिद्युतीय सामग्रीजन्य फोहरको निष्काशनमा भइरहेको वृद्धिलाई वैज्ञानिक विधिबाट व्यवस्थापनको प्रारम्भिक प्रयासको रुपमा आगामी आ.व.मा नगरक्षेत्रभित्र कम्तिमा एक स्थानमा Refused Material Collection Center RMCC स्थापना गरी त्यस्ता प्रयोगविहिन सामग्रीहरु संकलन केन्द्र स्थापना गरी संकलन सेवा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. नगरपालिकाले निजी क्षेत्रको साभेदारीमा संचालन गरिरहेको शुल्कमा आधारित फोहर संकलन सेवालार्ई थप प्रभावकारी बनाउन ढुवानी, अजैविक फोहरको पुन पृथकिकरण, जैविक फोहरबाट कम्पोष्ट मल उत्पादन, अजैविक फोहरलाई औद्योगिक कच्चा पदार्थको रुपमा उपयोग र अन्तिम विसर्जन केन्द्र संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यमा निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यलाई थप प्रभावकारी बनाई यो सेवालार्ई माग र सम्भावना आधारमा विस्तारित क्षेत्रमा समेत सेवा विस्तार गरिनेछ ।
५. **Polluters Shoud Pay** अवधारणा अनुसार र नगरपालिकाले गरेको राजश्व क्षेत्र सुधार सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरिएका केही प्रदुषणयुक्त उत्पादनमा परिक्षणको रुपमा वातावरण प्रदूषण शुल्क लगाई वातावरण संरक्षण कोषलाई सशक्त बनाइनेछ । यस कोषमा जम्मा हुने रकम कार्यविधि बनाई वातावरण संरक्षण तथा प्रभावित क्षेत्रको जनस्वास्थ्य, कृषि उत्पादन लगायतका गतिविधिहरुमा परिचालन गरिनेछ ।

६. नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको वातावरणमैत्री स्थानीय शासन प्रारूप अनुरूप घर, वडा तथा नगर तहका आधारभूत सूचकमध्ये चालु आ.व.मा केही नमुना वडामा घरपरिसर तहको आधारभूत तथा विकसित सूचक परीक्षण गरी वातावरणमैत्री घर घोषणा कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
७. हरियाली प्रवर्द्धनका लागि कुनै पनि सडक आयोजना संचालन गर्दा वृक्षारोपण गर्ने कामलाई आयोजनाको अनिवार्य कामको रूपमा एकीकृत गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । साथै निर्माण भइसकेका सडकहरुमा समेत वृक्षारोपण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८. यस उपमहानगरपालिका र नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबीच भएको कार्य सम्पादन सम्झौता अनुसार प्लाष्टिक भोला निषेधित नगर बनाउने तर्फ ठोस कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
९. यस नगरलाई खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गरिएकोमा सन २०१७ भित्रमा पूर्ण सरसफाइयुक्त नगर निर्माणका लागि विकास साभेदारहरुसंगको सहकार्यमा तर्जुमा भएको पूर्ण सरसफाई रणनीतिक योजना कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

समावेशी विकास तर्फ :

१. महिला, एकल महिला, बाल बालिका, दलित, जनजाती, अपाङ्ग, असहायको उत्थानका लागि लक्षित वर्ग कार्यक्रम अन्तर्गत सम्बन्धित क्षेत्रमा क्रियाशील संघसंस्थामार्फत ती वर्गको सशक्तिकरणका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
२. महिला, बालबालिका, अशक्त अपाङ्ग, दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, मुस्लिम, पिछडिएका वर्ग र अति गरीब तथा सिमान्तिकृत समुदायको विकासमा श्रोत साधनलाई यथोचित विनियोजन गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
३. विकासका दृष्टिले पछाडि परेका वडा तथा क्षेत्रको समानुपातिक एवं सन्तुलित विकासको लागि ती क्षेत्रका समुदायले जुटाउनु पर्ने लागत सहभागिताको भारलाई कम गर्न सकारात्मक विभेदको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४. नगर क्षेत्रभित्र अनाथ बालबालिका, सडक बालबालिका, अपाङ्ग, सुस्त मनस्थिति, मानसिक सन्तुलन गुमाएका तथा बृद्ध बृद्धाको उचित व्यवस्थापन तथा स्याहारका लागि आवश्यक सेवा केन्द्र संचालन गर्ने संघसंस्थालाई सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. नगर महिला समन्वय समिति, दलित वर्ग उत्थान समन्वय समिति, आदिवासी जनजाती समन्वय समिति, अपाङ्ग समन्वय समिति जस्ता नगर स्तरीय समन्वय समिति तथा सञ्जालहरुको क्षमता विकास एवं सशक्तिकरण गरी लक्षित वर्गको विकासमा ती समितिहरुको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
६. नगरक्षेत्रको बालबालिकाको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण सहित प्रोफाइल तयार गरी बालमैत्री स्थानीय शासन प्रारूप अनुसारको सूचक हासिल गर्न विकास साभेदारबीच समन्वयात्मक कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७. बालबालिकाका क्षेत्रमा कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी निकायको समन्वय, सहयोग र सहभागितामा यस नगरलाई निकृष्ट बालश्रम मुक्त नगर घोषणा अभियान अन्तर्गत चालु आ.व.को अन्त्य सम्म १५ वटा वडालाई घोषणा अभियान अन्तर्गत चालु आ.व.को अन्तसम्म १५ वटा वडालाई घोषणा सम्पन्न गरी आगामी आ.व.२०७३/०७४ को अन्तसम्म हेटौडा उपमहानगरपालिकालाई नै निकृष्ट बालश्रममुक्त नगर घोषणा गर्ने कार्यक्रमलाई समुदायस्तरका संघसंस्थाको सहभागितामा प्रभावकारी ढंगबाट अगाडी वढाइनेछ ।
८. लक्षितवर्गका कार्यक्रमलाई वढि प्रभावकारी बनाउन सामाजिक सशक्तिकरणसंग संगै आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर बनाउन आय आर्जनका कार्यक्रमलाई जोड दिई त्यस्ता कार्यक्रम संचालन गर्न समन्वयात्मक

प्रयास अघि बढाइनेछ । आय आर्जन कार्यक्रमलाई गरिव वस्तीका रूपमा पहिचान गरिएका क्षेत्रमा संचालित नागरिक सचेतना केन्द्रलाई लक्षित गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

९. जोखिममा परेका बालबालिकाको उद्धार, राहत, पुनस्थापना र सहयोगका लागि नेपाल सरकारबाट संचालन गरिएका बाल हेल्पलाईनलाई थप प्रभावकारी बनाउन समन्वयात्मक प्रयास अघि बढाइनेछ ।

शिक्षा, खेलकुद, साहित्य, कला र संस्कृति र पर्यटन विकास तर्फ :

१. शिक्षा, संस्कृति, भाषा, साहित्य, कला, खेलकुदको योजनाबद्ध विकास गर्ने एवं पर्यटन क्षेत्रको विकासमा विभिन्न सरोकारवाला निकायहरु बीचको समन्वयमा विभिन्न कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२. यस उपमहानगरपालिकाले यस क्षेत्रमै शैक्षिक केन्द्रको रूपमा पहिचान कायम गर्दै गैरहेको सन्दर्भमा विश्व विद्यालय स्थापना तथा प्राविधिक शिक्षाको विकासका लागि संभाव्यता अध्ययनको थालनी गरिनेछ ।
३. स्थानीय सुशासन, स्थानीय निकायहरुको काम कर्तव्य र जिम्मेवारी, नागरिकहरुको कर्तव्य र जिम्मेवारी बोध अभिवृद्धि गर्न चालु आ.व.देखि नै नगरक्षेत्रका महाविद्यालय, विद्यालय लगायतका औपचारिक तथा अनौपचारिक शैक्षिक संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा नगर सुशासन सम्बन्धी अनौपचारिक कक्षाहरु संचालनमा ल्याइनेछ ।
४. शिक्षा क्षेत्रमा भइरहेको नगरपालिकाको लगानीलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित क्षेत्रगत सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसंग समन्वय गरी विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि भौतिक पूर्वाधार विकास तथा अन्य क्षमता विकाससंग सम्बन्धित क्षेत्रमा सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. नगरलाई पूर्ण साक्षर नगर घोषणा गर्न सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसंगको सहकार्य र समन्वयमा पहल गरिनेछ ।
६. नगर क्षेत्रको खेलकुद विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास एवं विभिन्न खेलकुद कार्यक्रमहरु संचालन गर्न जिल्ला खेलकुद विकास समितिसंगको सहकार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
७. साहित्य, कला र संस्कृतिको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा विकासका लागि सम्बन्धित सरोकारपक्षहरूसंगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८. आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन तथा विकासका लागि धार्मिक तथा पर्यापर्यटकीय क्षेत्रहरुको संरक्षण एवं प्रचार प्रसारका लागि कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

आदरणीय महानुभावहरु,

हेटौडा नगरपालिकाबाट उपमहानगरपालिकाको रूपमा स्तरवृद्धि भएको वर्तमान परिवेशमा आवधिक योजना तथा उपमहानगरपालिकाको हैसियतमा घोषित नीति तथा आत्मसात गरेको क्षेत्रगत रणनीतिक लक्ष्य प्राप्तीका लागि निम्न बमोजिमको सुशासन प्रवर्द्धन तथा संस्थागत सुधार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरेको छु :

सुशासन प्रवर्द्धन एवं संगठन विकास नीति:

१. विस्तारित भूगोल तथा जनसंख्यालाई उपमहानगरपालिकास्तरको सेवा प्रवाह गर्न मौजुदा संस्थागत संरचना र जनशक्ति तथा कार्यसम्पादनमा परेको चापलाई व्यवस्थापन गर्न संगठन विकास अध्ययन कार्य सम्पन्न भई

नया व्यवस्था भएपछि सोही अनुरूप हुने गरी अन्तरिम व्यवस्थानको रूपमा आवश्यकताको आधारमा तहगत जिम्मेवारी व्यवस्थापन गरिनेछ ।

२. नगरपालिकाको बर्तमान संगठन संरचनालाई उपमहानगरपालिकाको स्तरमा विस्तार भएको भौगोलिक क्षेत्र, जनसंख्या, संभाव्य श्रोत साधनको परिचालन, कार्यबोझ, विद्यमान जनशक्ति समेतको समयसापेक्ष अध्ययन तथा विश्लेषण गर्न चालु आ.व.भित्र नै संगठन विकास सम्बन्धी अध्ययन गरी संगठन संरचनामा अद्यावधिक गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
३. पारदर्शिता एवं सुशासनका लागि नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सूचनाहरूलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन २०६४ को दफा ५(३) एवं सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली २०६५ का नियम ३ संग सम्बन्धित काम तथा ऐनको दफा ६ बमोजिमको समेतका लागि चालु आ.व.२०७२/०७३ बाटै आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. नगरपालिकाबाट संचालन सूचना तथा पारदर्शिताक्षेत्र, लक्षित क्षेत्रसंग तथा प्रवर्द्धन क्षेत्र, आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रसंग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूमा विनियोजित रकममध्येबाट निश्चित रकम संचार प्रवर्द्धन शिर्षक अन्तर्गत एक बास्केट फण्डमा जम्मा गरी जिल्लामा क्रियाशील विद्युतीय तथा छापा संचार माध्यमबाट सन्तुलित रूपमा सम्प्रेषण गर्न संचारजगतसंग सम्बन्धित संघसंस्थाहरू रहेको संयन्त्र निर्माण गरी कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५. नगरपालिकाहरूको क्षेत्रीय संजाल नगरपालिका क्षेत्रीय अध्ययन केन्द्र, मध्य क्षेत्रको सचिवालय यस नगरपालिकामा रहेको हुंदा केन्द्रको संस्थागत विकास तथा केन्द्र मार्फत संचालन गरिने कार्यक्रमहरूलाई सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६. नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको नगरपालिकाहरूको न्यूनतम शर्त तथा कार्यसम्पादन मापन (MCPM) निर्देशिकालाई सबै महाशाखा, शाखा, उपशाखा, तथा इकाईहरूको कार्य सम्पादनको आधार बनाइनेछ ।
७. स्थानीयतहका विवादहरू स्थानीय तहमा नै समाधानका लागि वैकल्पिक व्यवस्थापनको रूपमा संचालनमा आएको मेलमिलाप कार्यक्रमलाई उपमहानगरपालिका तहमा सेवा विस्तार गरी थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
८. नगरपालिका अन्तर्गत रहेको मानव संसाधन विकास कोष, विपद व्यवस्थापन कोष, महिला तथा बालबालिका विकास कोष, गरिवी न्युनिकरण तथा सामाजिक परिचालन कोष, अनाथ अपा, असहाय विशेष कोष, वातावरण संरक्षण विशेष कोष, स्थानीय शान्ति समिति कोषहरूलाई कार्यविधि बनाई परिचालन गरिनेछ ।
९. शहरी सुशासन तथा पारदर्शिताका लागि नगरपालिकाले गर्दै आएको मासिक पत्रकार भेटघाटको माध्यमबाट मासिक आय व्यय सार्वजनिक गर्ने कार्यक्रम, विकास पत्रकारीता पुरस्कार जस्ता कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ भने सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाइ जस्ता कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी एवं नियमित बनाइनेछ ।
१०. उपमहानगरपालिकाबाट संचालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारीता तथा गुणस्तर कायम गर्न आयोजना अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिलाई सरोकारवालाहरू समेतको सहभागिता रहने गरी परिचालन गरिनेछ ।
११. राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रियस्तरका स्थानीय सरकार, स्थानीय निकायसंग सम्बन्धित संघसंस्थाहरूसंग भातृत्वपूर्ण सम्बन्ध विकास तथा विस्तार गर्ने कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । यस अन्तर्गत जापानको कावासाकी नगरसंग भगिनी सम्बन्ध स्थापना गर्न प्रक्रिया अगाडी वढाइनेछ ।